

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 1999. – № 4. – С. 6.
2. Гурткова робота в дошкільній установі // Бібліотечка вихователя дитячого садка. – 2008. – № 11. – С. 21.
3. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної ради. – 1991. – № 34. – С. 451.
4. Картушин М. Ю. Бути здоровими хочемо // Дошкільне виховання. – 2004. – № 7. – С. 9-12.
5. Концепція неперервної валеологічної освіти в Україні. – Київ: Освіта, 1994. – С. 4.
6. Лохвицька Л., Андрющенко Т. Дошкільникам про основи здоров'я. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – С. 14.

Бернвальдт Т. С.*

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС АНАЛІЗУ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

У статті висвітлено форми й методи роботи з розвитку й мотивування пізнавальної діяльності студентів на заняттях з української мови і літератури.

Зростаючі вимоги до якості знань студентів спонукають до пошуку методів, форм і прийомів, які допомогли б будувати навчальний процес на основі максимальної активізації пізнавальної діяльності студентів.

Саме це особливо впливає на навчальні результати, розвиток особистості, її емоції та почуття. Викладачеві доводиться самостійно вирішувати щодня різноманітні педагогічні завдання: як найкраще поєднати методи й прийоми під час пояснення нового матеріалу: як краще перевірити домашнє завдання; як знайти тривалі стимули до праці; як організувати роботу над великим текстом і маленькою за обсягом перлиною пейзажної лірики. Цих проблем безліч. І скільки б не було методичних рекомендацій, шоразу, коли виникає потреба їх застосування, викладачеві слід обмірковувати різні варіанти. Для цього в процесі підготовки та проведення уроку викладач орієнтується не тільки на його зміст, одночасно продумав, як це зробити з найбільшою користю для розвитку особистості студентів, формуванню позитивного ставлення до навчання, уміння вчитися [2]. Необхідно прагнути, щоб засвоєні студентами знання переходили в гнучкі вміння, щоб навчальний результат уроку поєднувався з розвитком пізнавальних здібностей студентів, їхнім умінням учитися.

Задля цього на уроках літератури необхідно ставити до студентів такі вимоги:

– прочитавши твір, самостійно визначити проблеми, порушені в ньому;

* © Бернвальдт Т. С.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

- самостійно та критично проаналізувати їх;
- усвідомлювати сферу застосування здобутих знань і вмінь;
- уміти працювати з текстом твору, добирати факти, художні деталі, аналізувати їх, робити висновки та узагальнення;
- уміти працювати в колективі над розв'язанням проблем;
- уміти користуватися знаннями, набутими поза навчальним закладом (радіо, телебачення, мережа Інтернет, самостійне читання художньої та критичної літератури) [1].

Розвиток пізнавальної діяльності в процесі вивчення літератури відбувається поступово. Спочатку студенти сприймають зміст твору, роздумують над окремими епізодами, потім активно працюють із текстом, його образами, ліричними відступами, мовою, висловлюють власні судження, схвалюють чи осуджують учинки дійових осіб, висловлюють думку про те, як би вчинили вони, потрапивши в ситуацію героя.

Зміст курсу української літератури, де враховано критерії добору навчального матеріалу, а саме: художня цінність твору, актуальність для нинішнього покоління відображення загальнолюдських цінностей, національна своєрідність, належне місце в історико-літературному процесі, відповідність типологічним особливостям творчості автора, високий мовний рівень (багатство словника, виразність структури мови письменника) – впливає на творчий розвиток особистості, він є основою для включення студентів у навчально-пізнавальну діяльність.

Існує ряд вимог, які сприяють максимальній активізації пізнавальної діяльності студентів:

- забезпечення принципу наступності, тобто різносторонніх зв'язків між окремими поняттями й розділами курсу, що вивчаються, між суміжними предметами: історією, світовою літературою та культурологією;
- створення проблемних ситуацій, самостійне розв'язання студентами навчальних проблем;
- урізноманітнення прийомів аналізу художнього твору;
- самостійні роздуми, дослідження студентів, уміння застосовувати набуті знання в нових умовах [4].

Завдання викладача літератури, який проводить аналіз художнього твору, полягає передовсім у формуванні свідомості студента, від рівня якої залежатиме ступінь читацької культури [3]. Тому слід підходити до аналізу як до найважливішого процесу, бо ж у ньому реалізується твір; не створювати ілюзій, що твір можна витлумачити повністю; у визначенні головних думок і домінуючих образів давати простір індивідуальному вибору – саме так не тільки усвідомлюватиметься твір, а й відбуватиметься самопізнання особистості читача.

Вивчення твору ґрунтується на дидактичних принципах аналізу. Це означає: урахувувати особливості сприймання літератури, пізнавальні можливості студентів, рівень їхнього літературного розвитку, наявність необхідних умінь і навичок, а також

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

ті дидактичні завдання, які потрібно розв'язувати на уроці. Словесник має урізноманітнювати способи аналізу художнього твору.

У ході вивчення літературного твору використовую кілька типів аналізу художнього твору:

Композиційний: текст аналізується через дослідження його композиційних складових – сюжету та позасюжетних елементів;

Пообразний: зосереджується увага на аналізі образів – персонажів, у вчинках і поведінці яких простежується ідейний зміст твору;

Проблемно-тематичний: визначаються тематика й проблематика твору й досліджується художнє висвітлення теми та розв'язання порушених проблем;

Структурно – стильовий: твір аналізується через призму індивідуального стилю митця слова, кожна особливість якого знаходиться в конкретному тексті й тлумачиться в ідейно-художньому змістові [5].

Основа основ аналізу кожного твору – визначення теми. Тема – це явища життя, які знайшли своє відображення в художньому творі. У значному за обсягом творі розглядається не одна, а багато тем – тобто тематика твору. «Які явища життя зображує автор?» – запитуємо студентів.

Далі визначається проблема твору, а в значному за обсягом творі порушене коло проблем – проблематика. Проблема проймає весь художній текст. Вона може бути вічна й злободенна. Сформулювати її можна у формі запитання або одним реченням.

Серед кіноповістей Олександра Довженка «Україна в огні» – особлива. Це трагічний портрет нашого смертельно зраненого і все ж безсмертного народу. У цьому творі автор відобразив складні драматичні події війни, змалював людське благородство й людську підлість. Тематика твору «Україна в огні» – це Довженків крик болю, це гостра реакція митця на трагедію рідного краю [6, 7].

Однією з найбільших проблем, яка схвилювала письменника, була проблема зрадництва. Дуже боліло Довженкові за те, що серед його земляків знайшлося немало, хто заради ласого шматка перейшов на бік ворога. Образ одного з таких зрадників Заброди змальовано в кіноповісті. Довженко багато роздумує над причинами морального падіння своїх співвітчизників. Одна з них – «нікчемне, погане виховання молоді, нехтування жіночої природи, неповага до неї, позбавлення смаку...», але основна причина, на думку Довженка, глибше. Ця причина – відсутність патріотичного виховання.

Глибокою людяністю пронизана кожна сторінка Довженкової кіноповісті.

Серед проблем, які визначаються на уроках літератури є:

- духовне життя українського суспільства;
- проблема збереження нацією незалежності;
- екологічна проблема – існування природи України

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

в умовах економіки;

- проблема батьків і дітей;
- проблема кохання й зради;
- проблема виховання молоді.

Багато проблем можуть порушуватись в одному творі.

Наступним етапом є визначення ідеї твору. Ідея має різні форми: ідея – заклик, ідея – заперечення, ідея – ствердження, ідея – філософське судження.

Історичний роман у віршах «Маруся Чурай» Ліни Костенко пронизують ідеї незнищенності українського народу, глибока віра в його духовну силу й могутність. Як Маруся Чурай, творчі свої пісні, залишається жити в них, стає воїстину безсмертною, так і народ, для якого духовні цінності є важливішими за матеріальні, ніколи не загине, бо його душа житиме у витворах мистецтва, у незвичайної краси пісенних шедеврах. Смерть може забрати кращих синів і дочок нації, таких, як Гордій Чурай, Лесько Черкес, Чураївна, але подолати народ, що до кінця боронить свої знамена й пісні, їй не вдається.

Ліна Костенко гостро засуджує убогих духом людей, що все звикли вимірювати тільки матеріальними благами, які теж важливі, але не повинні стати основою життя, – у цьому актуальність твору.

Ідея може звучати і самостійно, і в назві. Наприклад, у романі «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» головна проблема: «Яким є шлях до правди?». Ідея-заперечення полягає в тому, що кривавим шляхом правди не знайдеш, він хибний. Ідея твору може звучати в підзаголовку, наприклад: Улас Самчук «Марія» («Хроніка одного життя») [8]. Автор не випадково назвав свою героїню Марією, адже це милозвучне ім'я, таке поширене в українських селах, давно стало загальнолюдським символом, всеперемагаючої материнської любові самопожертви й страждання в ім'я щастя своїх дітей.

Розгляд образу й характеру посідає важливе місце в аналізі тексту.

Важливо з'ясувати викладачеві:

- розуміння ролі персонажа в авторському задумі;
- осягнення засобів творення художнього образу;
- сприйняття емоційного змісту персонажа й з'ясування його виховних функцій суспільного спрямування;
- сприйняття персонажа у зв'язку з особистим життєвим досвідом студента;
- пробудження творчої активності студентів через естетичне сприйняття героїв художнього твору.

Образ літературного героя слід розглядати з різних боків:

- національного – на якому стані національної історії породжено цей характер;
- соціального – яке місце посідає в структурі тогочасного суспільства, у родині, у колективі людей;
- морально – етичного – якою є його цінність;
- психологічного – яким є його характер;

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

- історичного – як складається доля героїв у часі;
- естетичного – як автор творить свій художній образ, якими саме засобами поетики.

Аналізуючи образ, розкриваємо:

- становище героя;
- життєві умови, оточення, принципи й прагнення; авторську характеристику;
- тип характеру, риси вдачі;
- життєву долю.

Засобами характеристики персонажа є портрет, авторська характеристика, самохарактеристика, інтер'єр, учинки, монолози, мовна індивідуалізація [9].

У літературному творі нас цікавлять як учинки героя, його думки, почуття, так і риси його обличчя, вираз очей.

Прочитуючи літературний портрет, раджу студентам звертати увагу на художнє слово, психологічне значення, на точку зору – чиїм поглядом змальовано зовнішність героя (автора, іншого героя, самого себе), з яким ставленням до нього.

Характеризувати героїв твору треба, розкриваючи, висвітлюючи найяскравіше в образі те, що приведе до розуміння його ідейного змісту.

Мистецьким досягненням Уласа Самчука став образ головної героїні роману «Марія». Простий і величкий образ української Марії нагадує нам образ Марії біблійної, яка стала втіленням доброти, милосердя й любові. І водночас це жінка, у якій ми впізнаємо всіх багатостраждальних матерів України. Вона красива справжньою українською вродою. Романтично – замріяна й ніжна дівчина, вірна своєму коханню жінка, у якій ми пізнаємо всіх багатостраждальних матерів України [12]. Марія завжди викликає в нас симпатію. Твір присвячений «матерям, що загинули голодною смертю на Україні в роках 1932 – 1933». Змалювавши скромну жінку-селянку, Улас Самчук підносить її образ до символу самої України, стражденої, довго терплячої, розп'ятої на хресті голодомору.

Марія помирає навесні, коли «надворі цвітуть сади, південь дихає пареним у цвіту вітром». Весняне буйство природи і смерть людини – це контрастне співставлення символізує неприродність голодомору в багатій квітучій Україні [10, 11]. І в ньому ж зародок надії на життя, що продовжується, на силу землі й народу, який уціліє, мусить уціліти, незважаючи ні на що. У цьому полягає ідея роману.

Виконуючи ідейно – художній аналіз прозового твору, можна передбачити такі завдання:

- визначити своє ставлення до прочитаного;
- переказати або прочитати найважливіші епізоди з тексту;
- скласти план уривка, найважливішого для розкриття провідної ідеї, дібрати назву до нього;
- визначити основні частини твору;
- визначити головних героїв твору, визначити через

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

образи авторську ідею;

– висловити свої думки й почуття, викликані цими образами;

– визначити проблемні ситуації у творі, авторські думки;

– з'ясувати головну думку твору.

Під час ідейно – художнього аналізу пропоную студентам завдання й запитання, що вимагають вибіркового переказу художнього тексту; запитання такого характеру, що спонукають добирати факти із прочитаного під певним кутом зору; запитання й завдання, що передбачають спостереження над художнім словом, художніми засобами; запитання й завдання, спрямовані на розвиток творчої уяви.

Студентський аналіз художнього твору виявляє весь обсяг знань і вмінь, набутих на уроках літератури. Викладач може подати зразок власного прочитання тексту, спрямовуючи студентів до його особистісного тлумачення, надавати роботі інтелектуального та емоційного багатства, намагаючись уникати трафарету. Тому при аналізі художнього твору можна запропонувати студентам запитання й завдання творчого характеру, що вимагають пізнавальної діяльності, глибокого знання тексту твору, уміння висловлювати свої власні думки.

Наприклад, вивчаючи кіноповість Олександра Довженка «Зачарована Десна»:

– опишіть на основі тексту кіноповісті «Зачарована Десна» процес пізнання малим Сашком світу, мінливої природи, пробудження в дитині художника;

– простежте паралель між природою й ліричним настроєм Сашка;

– як змальовано народні характери в повісті «Зачарована Десна»?

Наприклад, аналізуючи роман «Жовтий князь» Василя Барки:

– носієм яких родинних традицій був Мирон Катранник? Яка основа його духовного світу?

– чому автор залишив жити Андрійка – наймолодшого з родини Катранників?

Для розвитку пізнавальної активності студентів під час аналізу художніх творів можна запропонувати такі дослідницькі завдання, які спонукають до наукової розумової діяльності:

– Марія прожила 71 рік 11 місяців. Як ви думаєте, чому письменник так суворо дотримується опису героїні протягом усіх днів її життя?

– Розкрийте внутрішню вищість образу Марії.

(Улас Самчук «Марія»)

Отже, працюючи над ідейно-художнім аналізом прозового твору, звертаємо студентів до орієнтованого плану:

– жанр твору;

– життєва основа;

– тема;

– проблематика, своєрідність бачення автором порушеної

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

проблеми;

- відповідність між художньою формою й змістом;
- самобутність авторського художнього письма, багатство мови;
- особливості сюжету, композиційна послідовність викладу думок (експозиція, зав'язка, розвиток дії, конфлікт, кульмінація, розв'язка конфлікту);
- цілісність твору;
- роль позасюжетних елементів: епіграфів, авторських роздумів, відступів, присвят, описів, назви твору);
- система образів;
- провідна думка твору;
- духовно-естетична цінність книги, як витвору мистецтва;
- моє сприйняття твору.

Аналіз драматичного твору проводимо за схемою характеристики прозового, лише більшу увагу звертаємо на конфлікт, головний елемент драматичного твору, який рухає сюжет, на мову персонажів – діалоги, монологи, репліки, на допоміжні засоби – ремарки, декорації, акти, яви.

Література – предмет особливий. Він передбачає напружену роботу не тільки думки й пам'яті, а й душі та серця. Студент повинен бачити своє бачення теми, виробляти вміння компонувати свої думки. Тоді в нього сформуються власні переконання.

Література – художній літопис суспільства, який має величезний виховний потенціал, і завдання словесника – допомогти студентам осягнути суть відображеного в літературі життя, знайти у творчості митця відповіді на питання, що хвилюють сьогодні молодих [13].

Понад три століття відділяють нас від подій, описаних в історичному романі у віршах Ліни Костенко «Маруся Чурай», але моральні цінності, над якими розмірковує поетеса, надзвичайно актуальні й дотепер і знаходять живий відгук у юних душах. Можна звернутись до студентів із запитаннями:

– Які сюжетні лінії переплітаються у творі (одна пов'язана з долею Марусі, друга – з долею України. Л. Костенко не просто показує особисте життя героїні, а й відображає його на фоні складних соціально – політичних подій ХVII ст.)

– Як зливається образ Марусі Чурай і самої України? (Маруся – це голос України, душа її. За словами обозного полтавського полку Івана Іскри: «Ця дівчина не просто так, Маруся. Це – голос наш. Це – пісня. Це – душа.»)

– Назвіть відомі вам пісні, приписувані Марусі Чурай?

– Чому мовчала на суді Маруся?

– Що було причиною смерті Гриця?

– Визначте спільне й відмінне в характерах і поглядах Марусі й Гриця?

– Які проблеми поставлені й розв'язані в романі Маруся Чурай?

Перечитуючи рядки поезії Ліни Костенко, замислюєшся, що

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

не можна спокійно пройти повз жорстокість, підлість, лицемірство, зраду. Поетеса обрала девізом свого життя правду й сміливість, її турбує духовне здоров'я нації.

- Що найбільше хвилює ліричного героя поетеси?
- Ким є Поет у її розумінні?

- У чому полягає філософське спрямування поезії Ліни Костенко?

Для успішного аналізу художнього твору необхідно добре знати текст, загальні закономірності взаємодії змісту й форми, теоретичні аспекти, складові частини аналізу.

Посилення «мовного» аспекту вивчення літератури – необхідна умова розкриття її естетичної сутності.

Аналізуючи художні твори, доцільно пропонувати завдання, які поглиблюють розуміння ролі слова.

Вивчаючи поезію Володимира Сосюри, звертаємось до студентів:

- Якими художніми засобами передає В. Сосюра красу кохання у вірші «Так ніхто не кохав»?

- Чому образи коханої та України зливаються в один?

- У яких рядках із вірша «Коли потяг у даль загуркоче» висловлена найбільша сила почуття ліричного героя до коханої?

- Який твір про розлуку закоханих нагадує вам твір «Марія»?

- У якому з наведених віршів поета найглибше висвітлена думка про вічність кохання?

- Які строфи вірша «Любіть Україну» сприймаються як найвищий вимір поетової любові до Батьківщини?

- Назвіть художні засоби поезії «Васильки», які допомагають краще збагнути думку поета?

- Чому автор застосовує стилістичну фігуру повтору?

- Яка емоційна наповненість образу васильків? Чим є синій колір у поезії Сосюри?

Не менш хвилюючою є лірика Павла Тичини. Думки студентів можна визначити, звертаючись до них:

- Які почуття у вас викликає поезія «Блакить мою думку обвіяла»?

- У чому ліричність поезії «Ви знаєте, як липа шелестить?»

- Як ви розумієте вислів «Десь на дні мого серця заплела дивну казку любов»?

- Чому мову милої поет порівнює зі співучим струмком?

- Знайдіть слова-образи, навколо яких формується поетичний малюнок кожної строфи вірша «Цвіт в моєму серці».

Аналізуючи поезії, обов'язково звертаємо увагу студентів на такі аспекти:

- філософічність, психологізм поезії;

- ліричний герой, хто він і який?

- який образ є внутрішнім стержнем твору?

- чи є в даній поезії символи, їх значення й зміст;

- які мовні засоби сприяють емоційному наснаженню тво-

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

ру? (епітети, метафори, антитеза, порівняння, здрібнілі форми, окличні та запитальні речення, діалог, три крапка та ін.)

- яке почуття домінує у вірші?
- духовно-естетична цінність поезії.

Наприклад, перш ніж прочитати вірш Лесі Українки, можна сказати: «Коли дуже – дуже важко і здається, що все втрачено, я подумки повторюю слова Лесі Українки – жінки, якій вистачило сил і снаги, що 30 років боролася зі смертельною хворобою, бути останньою опорою коханому, віддано любити рідний край і зробити для України колосальну працю – написати безсмертні твори, у яких живе українська душа. Послухайте цю поезію» – і вірш наблизиться до дітей, відкриє їм правду про жорстокість життя і людську мужність.

Під час аналізу художнього твору актуалізуємо знання з історії України. Хай студенти відчують той пекучий біль, яким пронизана лірика В. Симоненка. Нехай переймуться юні серця протестом В. Стуса проти колоніального становища України та покірності у свідомості нації.

Що більше ми заглиблюємося в текст, то більше виходимо за його межі. Це відображає специфіку мистецтва слова [14]. Спонукаємо студента замислитися над твором. Зв'язок із текстом завжди залишається, навіть коли студент заперечує висловлене письменником.

Відчувати й розуміти на уроці літератури – це значить слухати й чути багатоголосся у сфері художнього тексту.

Отже, ефективність уроку літератури зростає, якщо забезпечується осмислене сприймання художнього твору, якщо студенти під керівництвом викладача самостійно набувають *знання*, розв'язують проблеми, якщо заняття будуються творчо – в основу покладено логіку уроку, різні види діяльності викладача і студента.

Для розвитку особистості важливим є активна співпраця педагога і студента, яке дає змогу молоді виявляти самостійність, розкутість, право кожному висловити свою точку зору стосовно певної проблеми.

Співпраці та співтворчості сприяє дотримування викладачем таких умов, як: висловлення віри в можливості студентів, прагнення до взаєморозуміння; щирість поведінки викладача в навчально-виховному процесі, уміння відкрито радіти успіхам своїх студентів, співчувати невдачам; володіння своїми емоціями, виявлення емоційної реакції на творчий пошук студентів, підтримання їхнього інтересу до творчості.

Література:

1. Браже, Т. Г. Мистецтво аналізу художнього твору [Текст]: / Т. Г. Браже. – М.: Просвещение, 1971. – С. 76 – 105.
2. Відлуння століть Українська література другої половини ХХ ст. [Текст]: навч. посібн. / упорядник М. О. Сорока. – К.: Грамота, 2001. – С. 359-360. – (серія Шкільна бібліотека)
3. Далекі зірниці Українська література першої половини ХХ ст. [Текст]: навч. посібн. (серія Шкільна бібліотека) / упорядники В. І. Шкляр, П. П. Орленко. – К.: Грамота, 2001. – 479 с.
4. Довженко, О. Повесть полум'яних літ [Текст]: повісті, оповідання. публіцистика. / О. Довженко. – К.: Молодь, 1984. – С. 106-208.
5. Крутенький, В. А. Формування і розвиток здібностей учих [Текст]: / Крутенький, В. А. – К.: Радянська школа, 1972. – С. 44
6. Мирний, Панас. Зібрання творів. У 7-ми томах [Текст]: / Панас Мирний – К.: Наукова думка, 1968, т. 2
7. Нові імена в програмі української літератури [Текст]: – Освіта, 1993. – С. 249 – 277.
8. Соболев, І. І. Типи уроків і засоби активізації викладання літератури в школі [Текст]: / І. І. Соболев. – К.: Радянська школа, 2003. – С. 3- 4.
9. Срібний птах [Текст]: хрестоматія з української літератури для 11 кл. ЗНЗ – Ч. II. / упоряд. Г. Ф. Семенюк, М. П. Ткачук, А. Б. Гуляк. – 2-ге вид. – К.: Освіта, 2006. – С. 134-159.
10. Українська література [Текст]: хрестоматія для 11 кл. серед. навч. закладів / упоряд. Р. В. Мовчан, Ю. І. Ковалів. – К.: Ірпінь: Перун, 2000. – С. 364-395.
11. Українська література 11 кл. [Текст]: підручник для серед. загальноосвіт. шк. / Р. В. Мовчан, Ю. І. Ковалів, В. Ф. Погребенник, В. Є. Панченко / за загал. ред. Р. В. Мовчан. – К.: Ірпінь: Перун, 2000. – 496 с.: іл..
12. Христова, Л. Активність навчання школяра [Текст]: / Л. Христова. – М.: Просвещение, 1998. – С. 39
13. Худаш, Л. С. Підвищення ефективності уроку з літератури [Текст]: / Худаш, Л. С. – К.: Радянська школа, 1994. – С. 75 – 87.
14. Шелестов, І. Л. До проблеми навчання літератури [Текст]: / І. Шелестов // Дивослово. – 1997. – № 7. – С. 50-52.

Лозович О. Д., Нестеренко О. Л. *

УПРАВЛІННЯ СПІЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ШКОЛИ ТА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ НОВОГО ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

У статті подано механізм забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти. Школа, як наступник дошкільної освіти, розпочинає не з «нуля», а продовжує розвивати потенціал дітей, розкритий ще в дошкільному віці.

Останнім часом особливої актуальності набула проблема забезпечення наступності в навчально-виховному процесі дошкільної та загальної середньої освіти. Це обумовлюється

* © Лозович О. Д., Нестеренко О. Л.